EURIPIDEA.

Hecuba, vs. 79 sqq. [1]:

ὮΩ χθόνιοι θεοὶ, σώσατε παῖδ' ἐμὸν,
ὃς μόνος, οἴκων ἄγκυρά τ' ἐμῶν,
τὴν χιονώδη Θρήκην κατέχει.

Porsonus, iure offensus particula τε, cuius nullus hîc locus est, auctorem secutus Reiskium edidit ἄγκυρ' ἅτ' ἐμῶν, vertitque: *quasi anchora.* Sed falli mihi videtur vir summus; nam tum ἅτε semper *quippe*, numquam *quasi* significare puto, tum haec vocula, si recte memini, ubique praeponitur, numquam postponitur vocabulo ad quod pertinet. Accedit quod tragici hac coniunctione rarissime usi fuisse videntur; Euripidem nescio, sed Sophocles numquam, Aeschylus semel (*Sept. adv. Theb.* vs. 127) eam adhibuit. Quapropter alia ratione locus erit emendandus. Vitium autem latere mihi videtur in τ' ἐμῶν quod pronomen propter consimilem finem versus praecedentis non est admodum elegans. Quod olim ipse conieci πέλων, nunc in mentem venisse video Kirchhoffio, qui recentissimam curavit Euripidis editionem, quique in commentario critico inter plurima, quae omittere satius fuisset, pauca dedit vera et probabilia. Hodie illa suspicio non valde mihi placet,

[1]) Secutus sum quod ad textum et versuum numeros attinet editionem, quam curavit Theobaldus Fixius. (Firmin Didot. Parisiis a. 1844.)

et aliorum sagacitati locum committere malo, quam inutilibus eum tentare coniecturis.

Vs. 148 sq. *κήρυσσε θεοὺς, τούς τ' Οὐρανίδας*
τούς θ' ὑπὸ γαῖαν.

Rectissime quidem dii dicuntur *Οὐρανίδαι*, et saepius haec forma apud EURIPIDEM occurrit, v. c. *Phoen.* vs. 823, sed semper, ni fallor, est adiectivum patronymicum, quo significatur *Urani suboles*, non id quod vulgo putant, *coelicolae*. Hi contra constanter dicuntur *οὐράνιοι*, ut *ἀγόραιοι*, *χθόνιοι*, *θαλάσσιοι* cet. Quae quum ita sint, vocabulum *Οὐρανίδης* scribendum est ubique cum litera initiali maiore, quod fecit h. l. PORSONUS, et loco nostro non convenit, propterea quod e regione opponuntur vocabula *τούς θ' ὑπὸ γαῖαν*. Ideo scribere malim: *τούς τ' οὐρανίους κτὲ.*, cf. AESCH. *Agam.* vs. 90 sqq.

πάντων δὲ θεῶν τῶν τ' ἀστυνόμων,
ὑπάτων, χθονίων,
τῶν τ' οὐρανίων, τῶν τ' ἀγοραίων κτὲ.

Vs. 1099 sqq. *ποῖ τράπωμαι, ποῖ πορευθῶ;*
αἰθέρ' ἀμπτάμενος οὐράνιον ὑψιπετὲς ἐς μέλαθρον.

Enotavit KIRCHH. ex Scholiis codicis Florentini haec verba *ἔν τισι τὸ αἰθέρα περισσὸν καὶ οὐ φέρεται.* Siquidem nihil simul potest *non esse* et *abundare*, corrigamus necesse est: *τὸ αἰθέρα περισσὸν καὶ ἔν τισιν* (scil. *ἀντιγράφοις*) *οὐ φέρεται.* Recte iam DINDORFIUS in libro *de metris Scenicorum* Scholii auctori obsecutus expunxit *αἰθέρα*, quod vocabulum ferri non posse vel metrum potuerat docere.

Orestes, vs. 32 sq. *κἀγὼ μετέσχον, οἷα δὴ γυνὴ φόνου,*
Πυλάδης θ', ὃς ἡμῖν συγκατείργασται τάδε.

Si tales versus, qualis est vs. 33, scribere licuit EURIPIDI, nihil iam erit, quod iure ei possimus abiudicare. Vocabula enim *ὃς ἡμῖν συγκατείργασται τάδε*, ut unusquisque videt, turpiter abundant. Nemo mortalium sic loquitur: *et Pylades qui nobiscum haec perpetravit sceleris fuit particeps.* Si quid iudico, versus reddendus est interpolatori, qui Pyladis mentionem hîc requiri ratus, ingenium scilicet suum fuerat expertus. Ni fallor, EURIPIDES, si eum commemorasset, addidisset *τρίτος*.

Vs. 48 sqq. *κυρία δ' ἥδ' ἡμέρα,*
ἐν ᾗ διοίσει ψῆφον Ἀργείων πόλις,

εἰ χρὴ θανεῖν νὼ λευσίμῳ πετρώματι,
ἢ φάσγανον θήξαντ' ἐπ' αὐχένος βαλεῖν.

Evincere conabor ultimum, quem adscripsi, versum spurium esse, non modo propterea quod Graeca non sit nedum Euripidea locutio φάσγανον — ἐπ' αὐχένος βαλεῖν, sed etiam quod vera non sint, quae hoc loco dicat Electra. Non enim Argivi deliberabant, utrum ipsa fraterque lapidibus essent obruendi an cogendi, ut ipsi gladio mortem sibi consciscerent, sed quaerendum iis erat, essentne matricidae morte digni necne. Verum esse id quod dixi, ex multis locis apparet, v. c. vs. 756 sqq., ubi Orestes: ψῆφον ἀμφ' ἡμῶν πολίτας ἐπὶ φόνῳ θέσθαι χρεών. cui Pylades: ἡ κρινεῖ τί χρῆμα, λέξον, διὰ φόβου γὰρ ἔρχομαι. tum Orestes: ἢ θανεῖν ἢ ζῆν κτέ.

Vs. 847 chorus Electrae quaerenti, ubinam frater esset, respondet:

πρὸς δ' Ἀργεῖον οἴχεται λεών,
ψυχῆς ἀγῶνα τὸν προκείμενον πέρι
δώσων, ἐν ᾧ ζῆν ἢ θανεῖν ὑμᾶς χρεών.

neque minus quod dixi, apparet ex ipsa concionis descriptione vs. 884 sqq.

ἐπεὶ δὲ πλήρης ἐγένετ' Ἀργείων ὄχλος,
κήρυξ ἀναστὰς εἶπε, τίς χρῄζει λέγειν,
πότερον Ὀρέστην κατθανεῖν ἢ μὴ χρεὼν
μητροκτονοῦντα;

At, dixerit quispiam, quomodo vs. 50 Electra dicere potuit εἰ χρὴ θανεῖν νὼ λευσίμῳ πετρώματι, quum tamen incertum esset, hocne an aliud quodcumque supplicium populares in se fratremque decernerent. Cui obiectioni ita occurram, ut probem verisimile esse, lapidationem fuisse inter Argivos poenam lege moribusve in patricidas matricidasque constitutam, itaque Electram, si cum fratre capitis damnaretur, nullum aliud supplicium exspectare potuisse.

Nempe luce clarius hoc sequi mihi videtur ex verbis Orestis ad Tyndareum vs. 564 sq.

ἐφ' οἷς δ' ἀπειλεῖς ὡς πετρωθῆναί με δεῖ,
ἄκουσον ὡς ἅπασαν Ἑλλάδ' ὠφελῶ κτέ.

quibus respondet ad verba Tyndarei, quae leguntur vs. 523 sqq.

ἀμυνῶ δ', ὅσονπερ δυνατός εἰμι, τῷ νόμῳ,

τὸ θηριῶδες τοῦτο καὶ μιαιφόνον
παύων, ὃ καὶ γῆν καὶ πόλεις ὄλλυσ' ἀεί.

nam quominus hoc responsum ad vs. 536 sq. pertinere putemus, vetat verissima virorum doctorum coniectura, hos versus perperam huc invectos esse ex 625 sqq. Ne autem cupidius rem gerere videar, minime urgere volo, quod primo fortasse obtutu aliquis in animum induceret, Tyndareum quum dicat ἀμυνῶ δ', ὅσονπερ δυνατός εἰμι, τῷ νόμῳ, his verbis ipsam illam legem significare, qua sancita esset lapidatio in matricidas. Etenim ex sequentibus: τὸ θηριῶδες κτέ. satis apparet, Tyndareum hoc significare: operam dabo, ut scelesti secundum leges puniantur, neque amplius privata vindicta pereant. Verum hac interpretatione argumenti vis minime infringitur. Tyndareus enim per totam orationem ne verbum quidem de lapidatione addiderat, neque igitur video quomodo Orestes respondere potuerit: ἐφ' οἷς δ' ἀπειλεῖς, ὡς πετρωθῆναί με δεῖ, nisi vera sit mea suspicio eiusmodi legem aut morem inter Argivos viguisse.

Confirmatur autem ea coniectura iis, quae iam supra legimus vs. 440 sqq., ubi sic Orestes:

ψῆφος καθ' ἡμῶν οἴσεται τῇδ' ἡμέρᾳ.

cui Menelaus: φεύγειν πόλιν τήνδ', ἢ θανεῖν, ἢ μὴ θανεῖν;
tum ille: θανεῖν ὑπ' ἀστῶν λευσίμῳ πετρώματι.

Hinc quoque Tyndareus Orestem vs. 614 sq. minatur:

ἑκοῦσαν οὐκ ἄκουσαν ἐπισείσω πόλιν
σοὶ σῇ τ' ἀδελφῇ λεύσιμον δοῦναι δίκην.

et mox vs. 625 sq. idem ad Menelaum se convertens:

ἔα δ' ὑπ' ἀστῶν, inquit, καταφονευθῆναι πέτροις.

In ipsa autem concione ἀνήρ τις ἀθυρόγλωσσος miti Diomedis sententiae, exsilio non morte matricidas multandos esse, adversatur, ὃς εἶπ' Ὀρέστην καὶ σ' ἀποκτεῖναι πέτροις, eiusque verbis adstipulatur Tyndareus. Diomedem autem sic censuisse et a bona parte civium plausum tulisse nihil est quod miremur, siquidem saevam et impotentem mulierem, quae Agamemnonem interfecisset, de medio sublatam esse permulti gauderent. Tandem pro sententia mea hoc pugnare videtur, quod per totam concionem de nullo alio mortis genere fit sermo.

Rectissime igitur in tragoediae prologo dicere potuisse Electram contendo:

κυρία δ' ἥδ' ἡμέρα,
ἐν ᾗ διοίσει ψῆφον Ἀργείων πόλις,
εἰ χρὴ θανεῖν νὼ λευσίμῳ πετρώματι,

ubi cogitando suppleas ἢ μή, prorsus eodem modo, quo vs. 442, quem modo laudavi:

θανεῖν ὑπ' ἀστῶν λευσίμῳ πετρώματι.

idem, ut cum Grammaticis loquar, est ὑπακουστέον.

Quem autem vs. spurium esse probavi, confictus esse videtur ab aliquo, qui legerat vs. 945 sqq., ubi Orestes, quum iam eius mortem Argivi decrevissent:

μόλις (δ') ἔπεισε μὴ πετρούμενος θανεῖν,
αὐτόχειρι δὲ σφαγῇ
ὑπέσχετ' ἐν τῇδ' ἡμέρᾳ λείψειν βίον κτέ.

Eundem versum eo confidentius damnavi, quo peius Graecitas laborare videtur; sed praeterea tres in *Oreste* leguntur versus, qui, si vera sunt, quae supra disputavi, ab EURIPIDE profecti esse nequeunt. Sunt autem hi vs. 863 sqq.

λέγ', ὦ γεραιέ, πότερα λευσίμῳ χερὶ
ἢ διὰ σιδήρου πνεῦμ' ἀπορρῆξαί με δεῖ,
κοινὰς ἀδελφῷ συμφορὰς κεκτημένην.

Hos autem versus, si vel locum, ubi leguntur, per se spectaveris rectius abesse iudicabis; est enim multo magis ex ingenio Electrae rem cognoscere gestientis, breviter sic quaerere:

ἀτὰρ τίς ἀγών, τίνες ἐν Ἀργείοις λόγοι
καθεῖλον ἡμᾶς κἀπεκύρωσαν θανεῖν;

quam longiore uti oratione. Praeterea offendor vocabulis λέγ', ὦ γεραιέ; si enim recte memini, apud tragicos saepe sic paedagogi compellantur, numquam nuntii. Ceterum fatendum est, nihil in hisce versibus reperiri, quod magnopere reprehendendum videatur; nam λευσίμῳ χερί recte dici, non est quod dubitemus, quum multae similes locutiones apud EURIPIDEM occurrant, et πνεῦμ' ἀπορρῆξαι locutio est usu satis trita. Cf. AESCH. *Pers.* 513. EUR. *Troad.* 750, *Iph. T.* 974.

Exposui rem, ut potui, et pervelim alios hanc quaestionem diligenter examinare. Equidem non invenio, qua alia ratione EURIPIDEM secum conciliem.

Vs. 729 sqq.

Θᾶσσον ἤ μ' ἐχρῆν προβαίνων ἱκόμην δι' ἄστεως,

ξύλλογον πόλεως ἀκούσας, τὸν δ' ἰδὼν αὐτὸς σαφῶς,
ἐπὶ σὲ σύγγονόν τε τὴν σὴν, ὡς κτενοῦντας αὐτίκα.
τί τάδε; πῶς ἔχεις κτέ.

Verba sunt Pyladis. Audiverat, ut ipse disertis verbis testatur, cives concionem habere de Oreste eiusque sorore, ὡς κτενοῦντας αὐτίκα. Iam vero quis est qui non miretur, quomodo fieri potuerit, ut Pylades et Orestes sic colloqui potuerint vs. 755 sqq.

Pylades: ἐν κακοῖς ἄρ' εἶ μεγίστοις, καί σ' ἀναγκαῖον θανεῖν.
Orest.: ψῆφον ἀμφ' ἡμῶν πολίτας ἐπὶ φόνῳ θέσθαι χρεών.
Pyl.: ἡ κρινεῖ τί χρῆμα; λέξον. διὰ φόβου γὰρ ἔρχομαι.
Or.: ἢ θανεῖν, ἢ ζῆν. ὁ μῦθος οὐ μακρὸς μακρῶν πέρι.

Fuit, quum quatuor hosce versus spurios esse crederem, sed mutavi sententiam, tum quod colorem omnino referant Euripideum, tum quod colloquii progressus eos requirere videatur; nam sequitur vs. 759: φεῦγε νῦν λιπὼν μέλαθρα σὺν κασιγνήτῃ σέθεν, quae verba Pyladis vix excipere potuerunt verba Orestis vs. 754: οὐ γὰρ αἰχμητὴς πέφυκεν, ἐν γυναιξὶ δ' ἄλκιμος. Nunc vero tantas turbas compescere posse mihi videor, damnato uno versu 731: ἐπὶ σὲ σύγγονόν τε τὴν σὴν, ὡς κτενοῦντας αὐτίκα, in quo tria ultima verba etiam propterea offensioni sunt, quod Argivi non ut capitis damnarent matricidas, convocati fuerant, sed ut deliberarent essentne morte digni necne. Ne autem aliquis putet, praecedentem quoque versum ξύλλογον πόλεως κτέ. expungendum esse, moneo hunc versum causam continere, cur tantopere festinaret Pylades, et Euripideum esse eum clamare initio versus 732: τί τάδε; κτέ.

Plures adhuc reperiuntur in *Oreste* versus, qui legentem morentur necesse est, inter quos sunt versus 99 et 100. Nempe vs. 98 Helenae dicenti:

δεῖξαι γὰρ Ἀργείοισι σῶμ' αἰσχύνομαι.

respondet Electra:

ὀψέ γε φρονεῖς εὖ, τότε λιποῦσ' αἰσχρῶς δόμους.

tum Helena:

ὀρθῶς ἔλεξας, οὐ φίλως δέ μοι λέγεις.

cui Electra:

αἰδὼς δὲ δὴ τίς σ' εἰς Μυκηναίους ἔχει;

Vix dici potest quam rustica sit illa exprobratio ὀψέ γε φρονεῖς εὖ κτέ., quam parum conveniat Electrae, quae a Menelao et

Helena omnem sibi fratrique salutem exspectet, quamque inepte haec dicantur ab ea, quae demum vs. 101 exquirat causam istius pudoris. Denique an ὀψέ γε metri legibus satisfaciat, vehementer dubito. Deletis duobus, quos dixi, versibus omnia recte et ordine procederent. Equidem vix possum quin obelo eos confodiam: iudicato aequus lector. Frustra autem aliquis hoc Electrae dictum defenderet iis, quae eadem dicat vs. 130 sqq.; nam post vs. 125 Helenam scenam reliquisse apparet.

Rectissime iam uncinis incluserunt viri docti vs. 111: καὶ πέμψομέν γε θυγατέρ'. εὖ γάρ τοι λέγεις, quippe qui aliis verbis prorsus eadem contineat atque versus praecedens καλῶς ἔλεξας, πείθομαί τέ σοι, κόρη. Pertinet versus ad illud spuriorum genus, qui ex glossematis marginalibus conflabantur, quorum exempla videas apud RUHNKENIUM in *Epist. Crit.* I. p. 114 sqq. Ad καλῶς ἔλεξας adscriptum fuerat εὖ λέγεις, ad πείθομαι κτέ., πέμψομεν θυγατέρα. Vel usus particulae γε, cuius nulla h. l. est vis, arguere potest poëtastrum eiusmodi metri fulcris indigentem.

Vitiosus est vs. 497: πληγεὶς θυγατρὸς τῆς ἐμῆς ὑπὲρ κάρα. ubi non audiendus KIRCHHOFFIUS, qui nimis violenter tentat:

πληγεὶς ἐμῆς θυγατρὸς ἐκ χειρὸς κάρα.

vide, an una litera mutata scribendum sit:

πληγεὶς θυγατρὸς τῆς ἐμῆς ὕπ' ἐς κάρα?

Cf. v. c. AESCH. *Prom.* vs. 361: φρένας γὰρ εἰς αὐτὰς τυπείς, SOPH. *Phil.* vs. 748, *Trach.* vs. 567. Praepositionis ὑπό anastrophe notior est, quam quae exemplis confirmetur.

Vs. 604 pro θύραζε scribendum esse θύρασι, monuisse suffecerit; vs. 700 sanus esse videtur, et nihil moramur KIRCHHOFFIUM scribentem ἴσως ἂν ἐκπνεύσειεν, ὅτε δ' ἀνῇ πνοάς. Idem sine causa duos versus excidisse statuit post vs. 766, inter quem et vs. sequentem si quid legeretur, id quantocyus expungendum equidem iudicarem. Non magis intelligo, cur idem vir doctus interpretis esse putet vs. 786; neque cuiusnam sit critices, pro θανάτου vs. 825, quod vocabulum corruptum esse ex vs. strophico apparet, reponere δεινὰ γάρ; sed etiam minus, quomodo homini sano in mentem venire potuerit vs. 847 scribere τἄπι pro πέρι deleto versu sequente, quamquam utrumque versum mendosum esse largior. Versus autem de quibus agimus, sic audiunt:

πρὸς δ' Ἀργεῖον οἴχεται λεών,

ψυχῆς ἀγῶνα τὸν προκείμενον πέρι
δώσων, ἐν ᾧ ζῆν ἢ θανεῖν ὑμᾶς χρεών.

Fuit inter amicos qui coniiceret:

ἀγῶνα τὸν προκείμενον ψυχῆς πέρι

contra verissimum PORSONI praeceptum: *non licere tragicis pedem tertium et quartum eadem voce comprehendere.* In vs. sequenti corruptum est δώσων, in quo quid lateat, videant alii.

Vs. 1015 participium ἰθύνων vix glossema esse potest, ut statuit KIRCHH., est enim, et quis ignorat? verbum Ionicum perantiquum, quod tragici una cum verbo Attico εὐθύνειν promiscue usurpant. Alterutrum vocabulum post longum exsilium revocandum videtur in SOPH. *Oed. Reg.* vs. 694 sqq.

ὅστ' ἐμὰν γᾶν φίλαν ἐν πόνοις
ἀλύουσαν κατ' ὀρθὸν οὔρισας,
τανῦν τ' εὔπομπος, εἰ δύναιο.

Imo vero τανῦν τ' εὔπομπος ἰθύνειας vel εὐθύνειας, cf. *Antig.* vss. 178 et 1164. Utram vero harum formarum reponam incertus haereo, quum palaeographia ἰθύνειας (= ἰθύναι(ες) = εἰ δύναιο) suadere videatur, usus contra εὐθύνειας; nam SOPHOCLES hanc formam ter, illam numquam in iis quae nobis supersunt, adhibuit. AESCHYLUS contra et EURIPIDES illam praeferre videntur.

Idem KIRCHH. ad vs. 1039 hanc ineptissimam profert coniecturam: ἅλις τὸ μητρὸς αἷμ' ἔχω, σὲ δ' οὐ κτενῶ. pro αἷμ'· ἐγὼ δὲ σ' οὐ κτενῶ. Vulgatam autem scripturam verissimam esse, luculenter apparet ex versu sequente.

Vs. 1050 sq. τάδ' ἀντὶ παίδων καὶ γαμηλίου λέχους
προσφθέγματ' ἀμφὶ τοῖς ταλαιπώροις πάρα.

In his versibus vocabulum ἀμφί male abundare videtur; contra, ni fallor, requiritur pronomen, ad quod referantur vocabula τοῖς ταλαιπώροις; locus sanatus videtur, si rescripseris:

προσφθέγματ' ἡμῖν τοῖς ταλαιπώροις πάρα.

Vs. 1062 male sollicitat KIRCHHOFFIUS coniiciens, quod satis languidum est, ἀποδεῖξαι θέλω pro ἀποδείξω πόλει. Idem quo sensu vs. 1183 ante εἰδότα inserat ἢ non intelligo; recte tamen post hunc versum signum interrogandi posuisse videtur.

Vs. 1458 sqq. non intelligitur, quomodo haec Phryx narrare potuerit, quippe quem una cum ceteris conclavi exclusum fuisse consentaneum est, cf. vs. 1441 sqq.

Phoenissae, vs. 488 verbum προσφέρειν sine causa corruptum esse iudicat K.; idem cur post vs. 491 versum excidisse statuat, omnino non capio, neque magis cur spurium esse credat vs. 520. Ipse coniecturam periclitabor in vs. 526:

οὐκ εὖ λέγειν χρὴ μὴ 'πὶ τοῖς ἔργοις καλοῖς.

ubi neque μή suo loco legitur, neque articulus ferri potest. Fortasse poeta dederat:

οὐκ εὖ λέγειν ἔργοισι χρὴ 'πὶ μὴ καλοῖς.

quae autem nunc vulgantur, ex interpretatione nata videntur.

Vs. 618 χαρτὰ γοῦν πάσχω τέκνον. Haec verba haud obscure cum acerba quadam ironia dicuntur. Particula γοῦν, ut γε, δή, δῆθεν, non raro hanc vim habet: v. c. ARIST. *Thesm.* vs. 845 in notissimo loco: ἀξία γοῦν εἶ τόκου, τεκοῦσα τοιοῦτον τόκον. Quam vero languidum prae lectione vulgata est, quod coniecit K. χάρτα δ' οὐ πάσχω τέκνον! Perperam idem spurios iudicat vs. 912, 1101, 1317 (quem tamen sanum esse vix credo), 1347 et 1364. Ipse suspecta habeo verba chori vs. 1681 sq.

πολλῶν ὑπῆρξεν Οἰδίπου κακῶν δόμοις
τόδ' ἦμαρ· εἴη δ' εὐτυχέστερος βίος.

Nam quomodo post omnia mala, quae Oedipi domus perpessa fuerat, hic dies malorum initium dici potuerit, intelligere nequeo. Praeterea valde dubito an vocabula εἴη δ' εὐτυχέστερος βίος pro ὁ λοιπὸς βίος recte se habeant.

Mendosus denique mihi esse videtur vs. 1654:

καὶ τῷ τάφῳ νῦν τὴν δίκην παρασχέτω.

Verba sunt Creontis de Polynice, quem Eteoclis iussu sepeliri vetabat, quae ut nunc scribuntur, non aliam interpretationem admittunt quam hanc: *et sepultura nunc poenas dato*, i. e. ni fallor, *et sepultura eius poena esto.* Contrarium vero Creontem dicere debere latet neminem. Quid si una litera addita EURIPIDES dederit:

καὶ τῷ ἀτάφῳ νῦν τὴν δίκην παρασχέτω.

sive admissa crasi τἀτάφῳ, quod dictum sit pro τῇ ἀταφίᾳ; ut τὸ σοφόν dicitur pro ἡ σοφία. Res autem est in vulgus nota, Graecos, imprimis ubi substantivis careant, uti *genere neutro adiectivorum.* 'Αταφία vero est substantivum aetatis EURIPIDE longe serioris.

Medea, vs. 11 sqq. In prologo nutrix narrat Medeam cum Iasone venisse in agrum Corinthium:

ἀνδάνουσα(ν) μὲν
φυγῇ πολιτῶν ὧν ἀφίκετο χθόνα,
αὐτή τε πάντα συμφέρουσ' Ἰάσονι,
ἥπερ μεγίστη γίγνεται σωτηρία,
ὅταν γυνὴ πρὸς ἄνδρα μὴ διχοστατῇ.
νῦν δ' ἐχθρὰ πάντα, καὶ νοσεῖ τὰ φίλτατα.

Quamvis haud dubie hic locus lucraretur, si omissa ista observatione ἥπερ μεγίστη — μὴ διχοστατῇ vs. 16 statim post vs. 13, cui e regione opponitur, legeretur, credo tamen ipsum EURIPIDEM philosophandi studio abreptum, suum sermonem interpolasse. Versus enim colorem servant omnino Euripideum et nilquidquam est quod in iis culpaveris. Agnovit eos STOBAEUS quoque in *Flor.* LXXIV. 30. III. p. 65.

Vs. 465 sq. Ὦ παγκάκιστε, τοῦτο γάρ σ' εἰπεῖν ἔχω
γλώσσῃ μέγιστον εἰς ἀνανδρίαν κακόν.

In his valde mihi displicet ἀνανδρίαν, nam nihil est in omnibus, quae Medea marito obiicit eiusmodi, quod ignaviae crimen ei affricare possit, omnia contra summam homini impudentiam fuisse abunde probant, neque minime id, quod statim sequitur:

ἦλθες πρὸς ἡμᾶς, ἦλθες, ἔχθιστος γεγώς;

qua de causa suspicor:

γλώσσῃ μέγιστον εἰς ἀναίδειαν κακόν.

cf. vs. 469 sqq., quibus Medeam suam impudentiae criminationem confirmat.

Vs. 605 sq. Iasoni dicenti:

αὐτὴ τάδ' (scil. τὴν φυγὴν) εἵλου, μηδέν' ἄλλον αἰτιῶ,

respondet Medea:

τί δρῶσα; μῶν γαμοῦσα καὶ προδοῦσά σε;

Quae verba Medeae sic scripta duplicem ob causam ferri non possunt. Nam primo loco γαμεῖν constanter significat: *uxorem ducere*, numquam, nisi forte ioci causa apud comicos, *nubere*, quam notionem sententia hoc loco flagitat. Altera causa est, quod, si γαμοῦσα recte haberet, scribendum foret καὶ προδιδοῦσά σε, quam scripturam metrum non admittit. Quum tamen nihil, quod probabile sit, mihi succurrat, aliis locum restituendum relinquo.

Leve vitium invasit vs. 1073 sq.

εὐδαιμονοίτην, ἀλλ' ἐκεῖ· τὰ δ' ἐνθάδε
πατὴρ ἀφείλετο κτέ.

Non abstulerat, credo, pater liberis omnia quae in terris erant, sed felicitatem, quapropter malim:

τὸ δ' ἐνθάδε (scil. εὐδαιμονεῖν)
πατὴρ ἀφείλετο κτἑ.

Vs. 845 sqq. πῶς οὖν ἱερῶν ποταμῶν
ἢ πόλις ἢ φίλων
πόμπιμός σε χώρα
τὰν παιδολέτειραν ἕξει,
τὰν οὐχ ὁσίαν μετ' ἄλλων;

Vocabula μετ' ἄλλων mendosa esse, multi iam viderunt. Alii alia tentarunt; SAM. PETITUS μεταλλῶν, quod ne sensum quidem praebet; MUSGRAVIUS κατ' ἄλλων, quod me non intelligere fateor; JACOBSIUS denique μετ' ἀστῶν, quod languidum est et subineptum. Verum esse puto: τὰν οὐχ ὁσίαν μεθ' ἁγνῶν.

Adiectivum ἁγνός proprie significat *purus* a quacunque re (= καθαρός), v. c. γάμων PLAT. *Legg.* VIII. p. 840. D., φόνου ibid. VI. p. 759. C., ἀπ' ἀνδρὸς συνουσίας DEMOSTH. 59. 78, Δημητρός EUR. *Hipp.* 138. Apud tragicos autem vulgo absolute positum reperies de hominibus piis atque puris; itaque summo iure SOPHOCLES Oedipum, qui patre interfecto cum matre consuevisset, vocare potuit: τὸν ἐκ θεῶν φανέντ' ἄναγνον. *Oed. Reg.* 1383, cf. *Oed. Colon.* 945: ἄνδρα καὶ πατροκτόνον κἄναγνον. Apud AESCH. *Choeph.* 980 caedes Agamemnonis et reliqua Clytaemnestrae flagitia dicuntur: ἄναγνα μητρὸς ἔργα τῆς ἐμῆς. Praeterea dignus est qui conferatur *Electrae* Euripideae vs. 975:

μητροκτόνος νῦν φεύξομαι, τόθ' ἁγνὸς ὤν.

Hippolytus, vs. 38 sq. ἐνταῦθα δὴ στένουσα κἀκπεπληγμένη
κέντροις ἔρωτος ἡ τάλαιν' ἀπόλλυται.

Diu receptam oportuit unice veram scripturam, quam servavit nobis GREGORIUS NAZIANZENUS, (seu quicunque alius condidit ineptissimum illud drama, quod Χριστὸς πάσχων inscribitur), quaeque iam placuit VALCKENAERIO. Legerat scil. tragicus ille Christianus in suo codice: καὶ πεπληγμένη. Rectissime quidem dicitur ἐκπλήσσεσθαι s. ἐκπλαγῆναι ἔρωτι, ut χαρᾷ, φόβῳ, φρίκᾳ, κακοῖς, συμφοραῖς cet.; sed ubique sensu translato = *turbari*, *animo commoveri*. Hic vero propter additum istud κέντροις palam est requiri, quod sensu proprio adhiberi soleat, verbum simplex.

Aliquanto graviore vulnere laborat vs. 47:

ἡ δ' εὐκλεὴς μὲν, ἀλλ' ὅμως ἀπόλλυται
Φαίδρα· τὸ γὰρ τῆσδ' οὐ προτιμήσω κακὸν,
τὸ μὴ οὐ παρασχεῖν τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς ἐμοὶ
δίκην τοιαύτην ὥστ' ἐμοὶ καλῶς ἔχειν.

Causam non exputo cur εὐκλεής hic dicatur Phaedra, aut quomodo eius εὔκλεια impedimento esse potuerit quominus periret. Hippolyti autem ἀσέβεια erga Venerem causa fuit, cur irata dea funditus eum perdiderit, cf. vs. 5 sq.

τοὺς μὲν σέβοντας τἀμὰ πρεσβεύω κράτη,
σφάλλω δ' ὅσοι φρονοῦσιν εἰς ἡμᾶς μέγα.

cf. vs. 10 sqq. Hoc impietatis crimen quamvis Phaedrae obverti non poterat, tamen hanc quoque perire necesse fuit, ut poenas daret Hippolytus; quin enim hic loci sensus esse debeat non dubito, et verum igitur esse puto, quod conieci:

ἡ δ' εὐσεβὴς μὲν, ἀλλ' ὅμως ἀπόλλυται κτέ.

Praeterea monendum est, ultima quae adscripsi vocabula: ὥστ' ἐμοὶ (f. ὥστε μοι) καλῶς ἔχειν, male verti solere: *ut recte mihi res habeat.* Vertendum enim fuisset: *ut mihi satisfiat*, nam locutione ἔχει μοι καλῶς Attici urbane utebantur, ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο, eamque hoc loco EURIPIDES eleganti metaphora quo dixi sensu adhibuisse videtur.

Sunt porro, quibus offendor in pulcherrimo loco, qui legitur vs. 73 sqq. σοὶ τόνδε πλεκτὸν στέφανον ἐξ ἀκηράτου

λειμῶνος, ὦ δέσποινα, κοσμήσας φέρω,
ἔνθ' οὔτε ποιμὴν ἀξιοῖ φέρβειν βοτὰ,
οὔτ' ἦλθέ πω σίδηρος, ἀλλ' ἀκήρατον
μέλισσα λειμῶν' ἠρινὸν διέρχεται.
Αἰδὼς δὲ ποταμίαισι κηπεύει δρόσοις.

Iam primum negari non potest ingratissimum in verbis ceteroquin elegantissimis esse repetitum vs. quarto istud ἀκήρατον, quod iam vs. primo poeta posuerat. Non possum igitur quin suspicer, EURIPIDEM hic aliud usurpasse λειμῶνος epitheton, quod quum literis haud multum differret, a scriba cum illo sit permutatum. Mihi non displiceret: ἐπήρατον — λειμῶνα, i. e. amoenum campum. Vocabulum proprie Homericum a tragicorum oratione non nimis abhorrere ostendet AESCH. in *Eum.* vs. 959. In versu sequente omnino necessariam VALCKENAERII correctionem ἠρινή pro ἠρινόν legentis male spreverunt editores. Tandem ne-

que ego primus video mendo inquinatum esse versum ultimum, eoque tam gravi, ut vix certa coniectura emendari possit. In codicibus nilquidquam est praesidii. Vitii sedem Αἰδώς esse, dubitari non potest; neque tamen intelligo, quomodo Vossii coniecturam Ἕως probare potuerit summus ille in re critica artifex Valckenaerius. Etenim aeque h. l. inepta est Aurorae quam Pudoris commemoratio. Irrigat quidem Aurora campos δρόσῳ, non hercle ποταμίαισι δρόσοις. Nisi reliqua omnia in hoc versu corrupta sunt, quod nemo in animum inducet credere, necesse fere est pro αἰδώς olim fluvii nomen lectum fuisse, idque eo probabilius fit ex manifesta huius loci paroedia apud Eubulum:

οἵας

Ἠριδανὸς ἁγνοῖς ὕδασι κηπεύει κόρας.

vide Athen. XIII. p. 568 F; Meinek. *fragm. comic. Graec.* vol. III. p. 237 et p. 246.

Quae si recte disputavi, fortasse pro Αἰδώς reponendum est Ταῦρος, quod fuit parvum flumen prope Troezena, ὅπου ἡ τοῦ δράματος σκηνὴ ὑπόκειται, non Thebis, ut insigni stupore aut argumenti auctor scripsit, aut quod probabilius est, librarii nomen corruperunt. Flumen hoc memorat Sophocles apud Athenaeum III. p. 122 F: τὸ δὲ Ταύρειον ὕδωρ ὠνόμασεν, ὦ φίλε, Σοφοκλῆς ἐν Αἰγεῖ ἀπὸ τοῦ περὶ Τροιζῆνα ποταμοῦ Ταύρου, παρ' ᾧ καὶ κρήνη τις Ὑέσσα καλεῖται. Fateor tamen hoc nomen nimis a vulgata scriptura discedere, ut tuto recipi possit.

Vs. 91 servus quaerit ex Hippolyto:

οἶσθ' οὖν βροτοῖσιν ὃς καθέστηκεν νόμος;

cui dominus satis inepte respondet:

οὐκ οἶδα· τοῦ δὲ καί μ' ἀνιστορεῖς πέρι;

i. e. *non novi quaenam lex constituta sit mortalibus, sed de qua me interrogas?* Non poterat sic respondere Hippolytus, nisi servum ab illo ludibrio haberi credas; quod a tragica gravitate abhorret. Respondet vero, nisi egregie fallor:

οὐκ οἶδ' ὅτου δὴ καὶ μ' ἀνιστορεῖς πέρι.

i. e. *nescio, de quanam lege me interroges.*

Vs. 114 sqq. Servus significans se minime probare herum suum alto supercilio potentissimam deam spernentem sic loquitur:

Ἡμεῖς δέ, τοὺς νέους γὰρ οὐ μιμητέον,
φρονοῦντες οὕτως, ὡς πρέπει δούλοις λέγειν,

προσευχόμεσθα τοῖσι σοῖς ἀγάλμασι,
δέσποινα Κύπρι.

In versu secundo sanum sensum inesse nego. Ego certe intelligere nequeo, quid sit: *sentientes* ita, ut convenit servis *dicere;* nam sic recte ad verbum vertit interpres Latinus apud FIXIUM. Sana ratio ni fallor postularet: *φρονοῦντες οὕτως, ὡς πρέπει δούλοις φρονεῖν*, aut *λέγοντες οὕτως, ὡς πρέπει δούλοις λέγειν.* Neutrum tamen horum poetam dedisse non opus est ut dicam. Partem veri iam vidit Anonymus apud MARKLANDUM coniiciens *φρονοῦντας*, quam coniecturam iure probavit VALCKENAERIUS; sed praeterea coniunctione *ὡς* mutata in *εἰ*, locus sic erit constituendus:

Ἡμεῖς δὲ (τοὺς νέους γὰρ οὐ μιμητέον
φρονοῦντας οὕτως, εἰ πρέπει δούλοις λέγειν)
προσευχόμεσθα κτὲ.

i. e. *iuvenes enim ita sentientes non imitandi sunt, si servos decet sic loqui de heris*, cf. *Med.* vs. 61.

In iis, quae proxime sequuntur:

χρὴ δὲ συγγνώμην ἔχειν,
εἴ τίς σ' ὑφ' ἥβης σπλάγχνον εὔτονον φέρων,
μάταια βάζει·

Pro *φέρων*, quod in hac coniunctione Graecum esse nego, restitue *τρέφων*. Eadem medicina, si nondum adhibita est, indiget SOPH. *Antig.* vs. 1090:

καὶ γνῷ τρέφειν τὴν γλῶσσαν ἡσυχωτέραν
τὸν νοῦν τ' ἀμείνω τῶν φρενῶν ἢ νῦν φέρει.

Lege *τρέφει* et repone Atticam formam comparativi *ἡσυχαιτέραν.*

Vs. 224 *τί κυνηγεσίων καὶ σοὶ μελέτη.* Coniecit VALCKENAERIUS *μελέτῃ*, i. e. ut ipse explicat: *τί μελέτῃ κυνηγεσίων καὶ σοί, quid tibi cum meditatione rei venaticae?* Si is, quem V. voluit, loci sensus esset, EURIPIDES sine dubio verborum ordine minus impedito scripsisset:

τί κυνηγεσίων μελέτῃ καὶ σοί.

sed in vulgata scriptura nihil est quod reprehendas, si sic intellexeris: *quid venatio tibi quoque* (*quae mulier es*) *est cordi*, neque igitur audiendus est KIRCHHOFFIUS, nescio quo sensu pro *καί* coniiciens *μέτα*. In vicinia fallitur VALCKENAERIUS, in *κλιτύς* apud tragicos *υ* produci putans; imo semper corripitur v. c.

SOPH. *Trach.* vs. 271: πρὸς κλιτὺν, ἵππους νομάδας ἐξιχνοσκοπῶν. Quod ille voluit, apud unum HOMERUM obtinet in casibus bisyllabis. Male igitur hoc quoque nomine pro ὅθεν scripsit ὅθι.

Facili negotio restitui possunt, quae corrupta leguntur vs. 371 sq. ἄσημα δ' οὐκέτ' ἐστὶν οἷ φθίνει τύχα
Κύπριδος, ὦ τάλαινα παῖ Κρησία.

Vertunt: *obscurum amplius non est, quo casura sit fortuna a Venere immissa*, qui sensus neque Graecis vocabulis inest, neque, si inesset, hoc loco ferri potest. Ne multa; scribendum est:

ἄσημα δ' οὐκέτ' ἔσθ' ὅτι φθίνεις τέχναις
Κύπριδος, ὦ τάλαινα παῖ Κρησία.

i. e. *obscurum amplius non est te perire artibus Veneris cet.* Haec demum choro digna sunt post colloquium, in quo Phaedra nutrici amorem suum fuerat confessa. Aliquid huiusmodi iam suboluisse suspicor G. RATALLERO, qui Latino carmine locum sic vertit:

Haud obscurae Cypridis artes,
quae miseram consument.

Vs. 390 ὥστε τοὔμπαλιν πεσεῖν φρενῶν.
Si nondum aliquis correxit, corrige ἐς τοὔμπαλιν.

Vs. 649 νῦν δ' αἳ μὲν ἔνδον δρῶσιν αἱ κακαὶ κακὰ
βουλεύματα.

etsi sanus vulgo habetur, non est; nam vitium haud dubie latet in δρῶσιν, quod KIRCHHOFFIUS quoque intellexit, qui tamen εὗρον coniiciens nemini persuadebit, neque ego quod probabile sit quidquam invenio.

Vs. 663 τῆς σῆς δὲ τόλμης·εἴσομαι γεγευμένος fortasse debetur interpolatori.

Alcestes, vs. 161 sq. ἐκ δ' ἑλοῦσα κεδρίνων δόμων
ἐσθῆτα κόσμον τ' εὐπρεπῶς ἠσκήσατο.

ad hunc versum memini coniecturae, qua olim tentavi AESCHYLUM in *Sept. adv. Theb.*, ubi vs. 644 sq. describit scutum Polynicis,

χρυσήλατον γὰρ ἄνδρα τευχηστὴν ἰδεῖν
ἄγει γυνή τις σωφρόνως ἡγουμένη.

ubi quid sit σωφρόνως ἡγεῖσθαι non satis intelligo, imprimis postquam ἄγει initio versus praecessit. Suspicabar AESCHYLUM scripsisse:

ἄγει γυνή τις σωφρόνως ἠσκημένη.

cf. *Pers.* vs. 381 sqq. Nunc me monet KIEHLIUS idem iam in mentem venisse BUTLERO.

Vs. 170 πάντας δὲ βωμοὺς, οἳ κατ' Ἀδμήτου δόμους
προσῆλθε.

Cur non scripserit EURIPIDES, quod omnes solebant: τοὺς κατ' Ἀδμήτου δόμους?

Vs. 216 δῆλα μὲν, φίλοι, δῆλά γ', ἀλλ' ὅμως κτέ.

Δῆλα neque in praecedentibus neque in sequentibus habet, quo referatur, qua de causa suspicor:

δῆλα μὲν, φίλοι, πήματ' ἀλλ' ὅμως κτέ.

Vs. 227 ὦ παῖ Φέρητος, οἷ' ἔπραξας δάμαρτος σᾶς στερείς.
Sic EURIPIDES tantum scribere potuisset, si Alcestis iam esset mortua. Utique scribendum est οἷα πράξεις.

Vs. 449 sqq. Σπάρτᾳ κυκλὰς ἁνίκα Καρνείου περινίσσεται ὥρα
μηνὸς ἀειρομένας
παννύχου σελάνας.

Constat Carnea celebrata esse per novem dies, a die inde septimo mensis Καρνείου, qui respondet Atticorum mensi Μεταγειτνιῶνι; itaque ἀεξομένας σελάνας, i. e. crescente luna, quod si hoc loco legeretur, mihi non displiceret. Vulgata tamen lectio non videtur sollicitanda.

Sanae rationi repugnant, quae in altercatione (nam fatendum est), satis inepta Admeto exclamanti:

Φεῦ, φεῦ· τὸ γῆρας ὡς ἀναιδείας πλέων.

regerit Pheres, vs. 728:

ἥδ' οὐκ ἀναιδής; τήνδ' ἐφεῦρες ἄφρονα.

Lege, quod unicuique locum diligenter intuenti statim veniet in mentem:

σὺ δ' οὐκ ἀναιδής; τήνδ' ἐφεῦρες ἄφρονα.

i. e. Nonne tu ipse impudens es? illam vero (scil. uxorem tuam) nactus es stultam (nempe quod pro te mortua est).

In vicinia vs. 732 ἦ τἄρ' Ἄκαστος οὐκέτ' ἔστ' ἐν ἀνδράσιν.
malim ἔστ' ἂν pro ἔστ' ἐν, quod diphthongus αι ante brevem vocalem apud tragicos et comicos antiquiores elidi non potest; et vs. 735 requiritur: κἄπαιδε, παιδὸς ὄντος, ὥσπερ ἄξιοι, pro ἄπαιδε κτέ.

Vs. 792 requiro: τὰ δ' ἄλλ' ἔασον πάντα, καὶ πιθοῦ λόγοις,

pro ταῦτα et πείθου.

Vs. 835 ὀρθὴν παρ' οἶμον, ἢ 'πὶ Λάρισσαν φέρει.

Scribendum esse Λαρίσαν, hodie fere non est quod moneamus. Idem obtinet de vs. 1090, ubi vulgari errore editur:

οὐκ ἔστιν ἥτις τῷδε συγκλιθήσεται

pro συγκλινήσεται.

Andromache, vs. 224 καὶ μαστὸν ἤδη πολλάκις νόθοισι σοῖς ἐπέσχον.

Sic tantum loqui potuisset Andromache, si Hector adhuc fuisset in vivis. Quid pro ἤδη scribendum sit, videant alii. Num forte ὡς δὴ πολλάκις, i. e. *quam vero saepe?*

Vs. 311 σὲ μὲν γὰρ ηὔχεις θεᾶς βρέτας σῶσαι τόδε.

Requiritur σώσειν.

Vs. 344 σὺ δ' ἐκδιδοὺς
ἄλλῳ τί λέξεις; πότερον ὡς κακὸν πόσιν
φεύγει τὸ ταύτης σῶφρον; ἀλλὰ ψεύσεται.

Ultimus versus frustra adhuc exercuit viros doctos. Corruptum eum esse apparet tum e sententia, tum e neglecta pausa quae dicitur Porsoniana. Verba sunt Andromachae, quibus Menelaum a nece filii, quem ex se susceperat Neoptolemus, deterrere conatur. *Fieri non potest*, inquit, *quin Neoptolemus, audita filii sui morte, Electram domo eiiciat. Quid vero tu, alii filiam tuam spondere cupiens, huic dices? anne ipsam honestam improbum maritum reliquisse?* deinde sequuntur verba corrupta ἀλλὰ ψεύσεται. Ea quum PORSONUS in *praef. ad Hec.* p. 41 (ed. Lips.) iuniorum sagacitati commendasset, exstitit vir quidam doctus, qui in *Quart. Rev.* n. 5. p. 396 coniecit ἀλλ' ἐψεύσεται. Qua coniectura altera quidem difficultas remota est, sed altera restat haud minus gravis; nempe loci sententia aliud quid requirere videtur, quam *sed mendacium hoc erit.* Nam parum, credo, Menelaus mendacium curasset, dummodo id, quod cupiebat, efficeret. Flagitat contra sententia responsum, quo ostendatur: *vanum et irritum fore tale mendacium.* Praeter Angli coniecturam alia est LENTINGII: ἀλλ' οὐ ψευστέον, quae eodem incommodo laborat, quod, credo, perspiciens ipse eam reiecit. Equidem nil ultra requirerem, si legeretur: ἀλλὰ πεύσεται i. e. *at ille, cui filiam locare cupies, quid rei sit cognoscet*, quae breviloquentia praesertim in concitatiore oratione offensioni esse

non potest.[2]

Vs. 397 ἀτὰρ τί ταῦτ' ὀδύρομαι, τὰ δ' ἐν ποσὶν κτἑ. Lege ob caesuram: τί ταῦτα δύρομαι; non enim licet tragicis pedem tertium et quartum uno vocabulo comprehendere.

Interpolata esse videntur verba nuntii, mortem Neoptolemi narrantis, vs. 1149 sqq.

ἔνθ' Ἀχιλλέως πίτνει
παῖς ὀξυθήκτῳ πλευρὰ φασγάνῳ τυπεὶς
Δελφοῦ πρὸς ἀνδρὸς, ὅσπερ αὐτὸν ὤλεσεν
πολλῶν μετ' ἄλλων. Ὡς δὲ πρὸς γαῖαν πίτνει,
τίς οὐ σίδηρον προσφέρει; τίς οὐ πέτρον
βάλλων, ἀράσσων.

Inepte abundare iudico verba: ὅσπερ αὐτὸν ὤλεσεν πολλῶν μετ' ἄλλων, in quibus praeterea dictionis ambiguitas offensioni est. Si Euripidea essent pro ὡς δὲ πρὸς κτἑ. requireretur γάρ; verum id interpolator propter metrum mutare non potuit. Eiectis igitur quae dixi vocabulis, coniunge reliqua:

Δελφοῦ πρὸς ἀνδρός. Ὡς δὲ πρὸς γαῖαν πίτνει, κτἑ.

Non raro sic duobus hemistichiis interpolatis ex uno versu facti sunt duo, cuius rei haud facile invenies luculentius exemplum quam apud HORATIUM in *Epist.* XIV. libr. I, quae inscribitur *ad villicum suum*; ubi legimus vs. 6 sqq.

Me quamvis Lamiae pietas et cura moratur,
fratrem moerentis, *rapto de fratre dolentis*
insolabiliter; tamen istuc mens animusque
fert, et amat spatiis obstantia rumpere claustra.

Quid, quaeso probabilius est, quam expuncto insulso additamento: *rapto de fratre dolentis insolabiliter*, scribendum esse:

fratrem moerentis; tamen istuc mens animusque cet.?

Ipsa Latinitas interpolatorem arguit; nam neque absolute *rapi* dicitur is qui moritur, neque *insolabiliter* sapit aetatem Horatianam. Sed transeamus ad EURIPIDIS *Rhesum*, ubi vs. 105 sqq. Hectorem nimis imprudenter Graecos adoriri cupientem repre-

[2]) Quum haec scribebam, nesciebam in eandem coniecturam iamdudum incidisse virum amicissimum E. J. KIEHLIUM, eamque publici iuris fecisse in dissertatione sua *de Aeschyli Prometheo denuo edendo.* Gratulor mihi hanc συνέμπτωσιν, quae suspicionem haud parum confirmet.

hendit his verbis Aeneas:

εἴθ' ἦσθ' ἀνὴρ εὔβουλος, ὡς δρᾶσαι χερί.
ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν
πέφυκεν· ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας,
σὲ μὲν μάχεσθαι, τοὺς δὲ βουλεύειν καλῶς.

Ultimus vs. si genuinus est, ut recte cum praecedentibus cohaereat, sic scribendus erit:

σοὶ μὲν μάχεσθαι· τοῖς δὲ βουλεύειν καλῶς.

et sic iam edidisse video DINDORFIUM in *Poet. Scen. Graec.* a. 1830. Sed gravis me tenet suspicio hunc vs., qui non solum sine ullo loci detrimento sed etiam cum lucro omittatur, ad spurios esse referendum. Suspicionem mihi auget τοῖς δέ (τοὺς δέ) insolenter pro ἄλλους δέ positum.

Vs. 811 κοὔτ' εἰσιόντας στρατόπεδ' ἐ ξ α π ώ σ α τ ε
οὔτ' ἐξιόντας κτἑ.

Vocabulum barbarum et nihili ἐξαπώσατε in ἐξεώσατε mutetur. Particula ἄν requiritur vs. 845:

τίς δ' ὑπερβαλὼν λόχους
Τρώων ἐφ' ἡμᾶς ἦ λ θ ε ν, ὥστε καὶ λαθεῖν.

Corrigas: ἦλθ' ἄν, κτἑ. Eodem vitio liberandus *Troad.* vs. 399

σιγώμενον τὸ κῆδος εἶ χ ε ν ἐ ν δόμοις.

Lege εἶχ' ἂν ἐν δόμοις aut εἶχεν ἂν δόμοις.

Prope finem offendor in vs. 989

ὡς ὑπερβαλὼν σ τ ρ α τ ὸ ν
τείχη τ' Ἀχαιῶν ναυσὶν αἶθον ἐμβαλεῖν.

Aut omnia me fallunt, aut poeta dederat:

ὡς ὑπερβαλὼν τ ά φ ρ ο ν
τείχη τ' Ἀχαιῶν κτἑ.

Ubi enim murum Graecorum poeta memorat, vix potuit notissimam illam ex HOMERO fossam silentio praeterire. Neque uno tenore idem verbum adhiberi potest sensu translato (ὑπερβάλλειν στρατόν) et sensu proprio (ὑπερβάλλειν τείχη). Praeterea non ferendum istud ὕστερον πρότερον, quod est in στρατὸν τείχη τε, ad hanc novationem me permovet.

Troades, vs. 441 ὡς δὲ συντέμω,
ζῶν εἶσ' εἰς Ἅιδην.

fieri potest ut acta iam agam, si εἰς Ἅιδου scribendum esse monuero. Idem metus me tenet ad vs. 728, ubi pro οὔτ' αὖ

repone οὐδ' αὖ et vs. 781 χρῆν pro χρή.

Vs. 860 sqq. Ὦ καλλιφεγγὲς ἡλίου σέλας τόδε,
ἐν ᾧ δάμαρτα τὴν ἐμὴν χειρώσομαι
Ἑλένην· ὁ γὰρ δὴ πολλὰ μοχθήσας ἐγὼ
Μενέλαός εἰμι, καὶ στράτευμ' Ἀχαϊκόν.

Duos ultimos versus non ex ipsius EURIPIDIS sed ex poetastri nescio cuius officina prodiisse, habeo persuasissimum, non quod commode iis careremus, sed quod versus ultimus sanam interpretationem respuere videtur. Vertas enim necesse est: *ego sum Menelaus et* (ego sum) *Graecorum exercitus*, quae sententia absurda est. Aliquis tamen ex amicis haec sic interpretatur: *ego, qui multos labores exantlavi, partes suscipere debeo et Menelai et exercitus Graeci, qui meritas ab Helena poenas reposcit*, quae interpretatio mihi quidem nimis contorta et ingeniosior quam verior esse videtur. Ni fallor, quicunque hunc versum procudit, dicere voluit: ἐγὼ Μενέλαός εἰμι καὶ στράτευμ' Ἀχαϊκόν (ἐστι) τόδε, sed metri angustiis prohibitus pronomen reticuit. Deinde pro sententia mea pugnat, quod vss. quos damnavi, non parum adversantur versui 869 sq.

ἥκω δὲ τὴν Λάκαιναν, οὐ γὰρ ἡδέως
ὄνομα δάμαρτος ἥ ποτ' ἦν ἐμή, λέγω.

ubi KIRCHHOFFIUS recte pro Λάκαιναν ex codd. restituit τάλαιναν. Eandem ob causam vs. 877 pro Ἑλένης legendum iudico αὐτῆς, ubi quod saepissime factum est, interpretamentum pronominis locum occupasse videtur.

Vs. 1139 sq. μηδ' ἐς τὸν αὐτὸν θάλαμον, οὗ νυμφεύσεται
μήτηρ νεκροῦ τοῦδ' Ἀνδρομάχη, λύπας ὁρᾶν.

vs. secundum, quippe languidissimum et inepte abundantem spurium esse iudico. Certa emendatione restitui poterit vs. 1212, qui ex constanti Graecorum usu sic est scribendus:

μήτηρ πατρός σοι προστίθημ' ἀγάλματα.

pro eo quod vulgatur, προστίθησ'; sic v. c. recte legitur:

Hec. vs. 503 Ταλθύβιος ἥκω, Δαναΐδῶν ὑπηρέτης.
Bacch. vs. 1 Ἥκω Διὸς παῖς τήνδε Θηβαίων χθόνα.
Orest. vs. 1626 Φοῖβός σ' ὁ Λητοῦς παῖς ὅδ' ἐγγὺς ὢν καλῶ.

Hinc castiga *Orest.* vs. 1226 καλεῖ σ' Ὀρέστης παῖς σὸς κτέ. legendo καλῶ et *Bacch.* vs. 173 sq. εἰσάγγελλε Τειρέσιας ὅτι καλεῖ νιν.

Bacchae, vs. 53 sq. ὧν οὕνεκ' εἶδος θνητὸν ἀλλάξας ἔχω,
μορφήν τ' ἐμὴν μετέβαλον εἰς ἀνδρὸς φύσιν.

Manifestum est vs. 54 nihil continere nisi interpretationem versus praecedentis, neque igitur ab ipso poeta scriptum esse, cf. vs. 4 sq.

Vs. 359 μέμηνας ἤδη καὶ πρὶν ἐξέστης φρενῶν.

Una litera mutata legendum videtur: καὶ πρὶν ἐξεστὼς φρενῶν.

Vs. 508 ἐνδυστυχῆσαι τοὔνομ' ἐπιτήδειος εἶ.

Quum praepositio ἐν non habeat, quo referatur, legendum propono: ὡς δυστυχῆσαι κτέ. Nempe *exclamat* haec Bacchus, Penthei nomine audito. Idem compositum ἐνδυστυχῆσαι recte habere videtur *Phoen.* vs. 727:

ἐνδυστυχῆσαι δεινὸν εὐφρόνης κνέφας.

Heraclidae, vs. 197 sq.

εἰ γὰρ τόδ' ἔσται καὶ λόγους κρίνουσι σούς,
οὐκ οἶδ' Ἀθήνας τάσδ' ἐλευθέρας ἔτι.

Pro κρίνουσι lege κρινοῦσι, et pro οὐκ οἶδα requiritur οὔ φημι, i. e. nego Athenas amplius liberas esse. Vitii origo repetenda est ex sequentis versus initio: ἀλλ' οἶδ' ἐγὼ τὸ τῶνδε λῆμα καὶ φύσιν.

Vs. 1014 ἅ γ' εἶπας ἀντήκουσας· ἐντεῦθεν δὲ χρὴ
τὸν προστρόπαιον τόν τε γενναῖον καλεῖν.

Ut haec nunc scribuntur, sano sensu carent. Fortasse verba corrupta sic erunt restituenda:

ἐντεῦθεν δὲ χρὴ
σ' οὐ προστρόπαιόν μ' ὄντα γενναῖον καλεῖν.

i. e. *libere locutus sum, neque igitur supplicem vocare me debes, quum sim fortis*, cf. ea, quae Eurystheus in orationis initio vs. 983 sqq. dixerat et vs. 1025 sqq.

Helena, vs. 8 sqq. τίκτει δὲ τέκνα δισσὰ τοῖσδε δώμασιν,
Θεοκλύμενον ἄρσεν', ὅτι δὴ θεοὺς σέβων
βίον διήνεγκ', εὐγενῆ τε παρθένον.

Pro διήνεγκ' reponendum suspicor διῆγεν, tum quia imperfectum requiri videtur, ut vs. 14 ἠπίστατο, tum quod διαφέρειν βίον significare solet: *ad finem perducere vitam*, quod huius loci non est; διάγειν βίον contra simpliciter: *degere vitam.*

Vs. 287 τὸ δ' ἔσχατον τοῦτ', εἰ μόλοιμεν ἐς πάτραν,
κλῄθροις ἂν εἰργοίμεσθα τὴν ὑπ' Ἰλίῳ

δοκοῦντες Ἑλένην Μενέλεών μ' ἐλθεῖν μέτα.

siquidem participium δοκοῦντες non habet, quo referatur, scribendum videtur: κλήθροις ἂν εἴργοιέν με κτέ.

Vs. 513 λόγος γάρ ἐστιν οὐκ ἐμὸς, σοφῶν δ' ἔπος,
δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον.

Parum eleganter ἔπος infertur post λόγος. Quare vide an forte σοφῶν δ' ἔπος mutandum sit in σοφῶν δέ του. Ad ipsam sententiam conferri poterit Aeschyleum illud: τὸ τῆς ἀνάγκης ἐστ' ἀδήριτον σθένος.

Vs. 607 λιποῦσα σεμνὸν ἄντρον οὗ σφ' ἐσώζομεν.

Adiectivum σεμνόν hic ferri non posse, vix quisquam credo erit monendus. Diu est, ex quo scribendum suspicatus sum: λιποῦσ' ἐρεμνὸν ἄντρον οὗ κτέ. i. e. *relicto antro obscuro.* Est autem ἐρεμνός vocabulum proprie Homericum, tragicis quoque non ignotum. Legitur v. c. apud nostrum, *Heracl.* vs. 218:

῞Αιδου τ' ἐρεμνῶν ἐξανήγαγεν μυχῶν
πατέρα σόν.. κτέ.

Erunt tamen fortasse quibus magis placuerit:

λιποῦσ' ἔρημον ἄντρον οὗ σφ' ἐσώζομεν.

Locutio λείπειν ἔρημον EURIPIDI est satis familiaris. Legitur v. c. *Iph. A.* vs. 806 οἴκους ἐρήμους ἐκλιπόντες, cf. *Med.* vs. 51. Alterutrum eorum quae conieci, verum esse, paene ausim affirmare; ipse, utrum praeferam, incertus haereo; palaeographiam si spectas, ἐρεμνόν a vulgata scriptura minus longe distat quam ἔρημον. Sed aliorum iudicio optionem permittere malo.

Nimis patienter interdum viri docti apud EURIPIDEM in carminibus melicis verba repetita tulerunt, qualia v. 670 ὁ Διὸς ὁ Διὸς παῖς, non aliam ob causam quam quod eadem eum interdum repetiisse ex ARISTOPHANE constat.

Exemplo esse poterit carmen in *Iphigenia in Aulide*, ubi hodie sine metro sic legitur vs. 1289:

Πάριν, ὃς Ἰδαῖος Ἰδαῖος ἐλέγετ'
ἐλέγετ' ἐν Φρυγῶν πόλει.

Alterum Ἰδαῖος ἐλέγετ' si expunxeris, habebis trimetrum iambicum: Πάριν ὃς Ἰδαῖος ἐλέγετ' ἐν Φρυγῶν πόλει.

In eodem carmine haec sequuntur:

μή ποτ' ὤφειλεν τὸν ἀμφὶ
βουσὶ βουκόλον τραφέντ'

Ἀλέξανδρον οἰκίσαι
ἀμφὶ τὸ λευκὸν ὕδωρ, ὅθι κρῆναι.

Non dubito, quin expuncto nomine proprio, quod interpretamentum metrum pessumdat, οἰκίσαι iungendum sit cum versu sequenti. Haud minus manifesta additamenta deprehendi possunt in sequentibus:

ἔνθα ποτὲ Παλλὰς ἔμολε
καὶ δολιόφρων Κύπρις Ἥρα θ'
Ἑρμᾶς θ', ὁ Διὸς ἄγγελος,
ἁ μὲν ἐπὶ πόθῳ τρυφῶσα Κύπρις,
ἁ δὲ δορὶ Παλλὰς, Ἥρα τε Διὸς
ἄνακτος εὐναῖσιν βασιλικαῖς.

in vs. 4to et 5to Κύπρις et Παλλάς, fortasse etiam Ἥρα a lectoribus explicandi gratia adscripta esse, vix est quod dubitemus; metrum videtur fuisse trochaicum. Certe resecto vocabulo Κύπρις, vs. 4tus erit dimeter:

ἁ μὲν ἐπὶ πόθῳ τρυφῶσα,

et vocabulis transpositis ad idem metri genus reduci poterit vs. 6tus in hunc modum:

βασιλικαῖς εὐναῖς ἄνακτος.

versum vero quintum aliorum curae relinquo.

Nunc redeamus ad *Helenam*, ubi vs. 973 legimus:

ἢ τήνδ' ἀνάγκασόν γε, μὴ εὐσεβοῦς πατρὸς
κρείσσω φανεῖσαν, τἀμά γ' ἀποδοῦναι λέχη.

Codices habent γ' εὐσεβοῦς. ELMSLEIUS coniecit γε δυσσεβοῦς; ut mihi quidem videtur, minus recte; nam Proteus, qui quominus Helenam redderet, morte fuerat prohibitus, δυσσεβής sane vocari non poterat, sed e contrario εὐσεβής dici debebat, cf. imprimis verba Helenae, vs. 912—921 et vs. 940—943, et Menelai preces vs. 966 sq., adde vs. 1649. Qui haec accurate legerit, non dubitabit, quin loci nostri sensum bene perspexerit GODOFREDUS HERMANNUS, quum coniiciat:

ἢ τήνδ' ἀνάγκασόν γε, μὴ εὐσεβοῦς πατρὸς
ἥσσω φανεῖσαν, τἀμά γ' ἀποδοῦναι λέχη.

i. e. *aut hanc coge, pio patre non deteriorem compertam meam mihi reddere uxorem;* sed laborat ex hac emendatione loci Graecitas, nam ἥσσων, quod ille coniecit, est *inferior; deterior* vero, quae notio hîc requiritur, dicitur χείρων. Malim igitur: μὴ

εὐσεβοῦς πατρὸς | χείρω φανεῖσαν. cf. vs. 940 καὶ μιμοῦ τρόπους | πατρὸς δικαίου.

Vs. 993 κτεῖν', εἰ δοκεῖ σοι· δυσκλεῶς γὰρ οὐ κτενεῖς.
Sine dubio reponendum: δυσκλεᾶ γὰρ οὐ κτενεῖς. Recte enim vertunt Latine » non *inglorium* enim me interficies."

Vs. 1190 πότερον ἐννύχοις πεπεισμένη
στένεις ὀνείροις.

Neminem latebit subineptum esse quod vulgatur, πεπεισμένη. Cogitavi aliquando de reponendo participio πεπαλμένη, collato AESCHYLI loco in *Choephoris*, vs. 523 sqq.

ἐκ δ' ὀνειράτων
καὶ νυκτιπλάγκτων δειμάτων πεπαλμένη
χοὰς ἔπεμψε τάσδε δύσθεος γυνή.

Sed rationem huius loci aliquanto diversam esse nunc intelligo, nam πεπαλμένη ibi non tam ad ὀνειράτων quam ad νυκτιπλάγκτων δειμάτων pertinere, mihi persuadent loci sat multi, ubi πάλλεσθαι sensu translato occurrit. Vide HOMERI *Hymn. in Cer.* vs. 294. HEROD. VII. 140. AESCH. *Suppl.* 566, 785. SOPH. *Oed. Reg.* 153. Nunc igitur multo probabilius esse duco, EURIPIDEM dedisse:

πότερον ἐννύχοις πεπληγμένη
στένεις ὀνείροις.

quam coniecturam aliquot locis adstruere fortasse non fuerit prorsus inutile:

AESCH. *Choeph.* 31: προστερνοι στολμοὶ
πέπλων ἀγελάστοις
συμφοραῖς πεπληγμένων.

Id. *Agam.* 1660:
δαίμονος χολῇ βαρείᾳ δυστυχῶς πεπληγμένοι.

SOPH. *Antig.* 819:
οὔτε φθινάσιν πληγεῖσα νόσοις.

EUR. *Alc.* 405:
ὥστ' ἐγὼ
καὶ σφὼ βαρείᾳ συμφορᾷ πεπλήγμεθα.

Helenae autem locum, de quo agimus, sic erit vertendus: *utrum nocturnis somniis afflicta gemis?*

Theoclymenes Helenam postquam haec ei narravit, naufragio periisse Menelaum, sic interrogat vs. 1224:

τῶνδ' οὕνεκ' ἔταμες βοστρύχους ξανθῆς κόμης;
cui illa: φίλος γάρ ἐστιν, ὅς ποτ' ἐστὶν, ἐνθάδ' ὤν.
quod responsum qui intelligit, ille hercle Οἰδίπου ἐστὶ σοφώτερος. Suspicor vocabula ΟϹΠΟΤЄϹΤΙΝЄΝΘΑΔΩΝ corrupta esse ex ΟϹΠΟϹΙϹΓΗΝΚΑΙΘΑΝΩΝ, itaque Helenam respondisse:

φίλος γάρ ἐστιν, ὅς πόσις γ' ἦν, καὶ θανών.

i. e. *amicus enim mihi est, quippe qui maritus meus fuit, etiam post mortem.*

Noorthei, mense Junio. H. VAN HERWERDEN.

OVIDIUS, *Metamorphos.*, VII. 147.

Medeae artibus omnes sibi impositos labores Iason perfecerat. Admirabundi Graeci Colchique heroem circumstant; complectuntur amici victorem. Medea quoque victorem complecti avet, sed obstat pudor;

Quod licet *affectu* tacito laetaris: agisque
Carminibus grates, et dis auctoribus horum.

Est quod amanti affectu isto tacito gratius sit et dulcius, illius scilicet aspectus, quem amplecti non licet. Neque iusto audacius memet coniicere arbitror, hoc ipsum OVIDII restituendum esse vocabulum legendo:

Quod licet *aspectu* tacito laetaris.

E. M.

LIVIUS, II. 42.

»Castoris aedes eodem anno Idibus Quinctilibus dedicata est. »Vota erat Latino bello, Postumio dictatore: filius eius, duum»vir ad id ipsum creatus, dedicavit." Legendum esse »Vota »erat Latino bello, *a* Postumio dictatore" nobis auctor est ipse LIVIUS, quippe qui scripserat cap. 20 »Postumius dictator ae»dem Castori vovisse fertur." Idem tradit DIONYSIUS HALICARNASSENSIS, *Ant. Rom.* VI. 17 et 94 et TACITUS, *Ann.* II. 49.

W. N. D. R.